

แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ THE GUIDELINES FOR INSTRUCTIONAL DEVELOPMENT OF BUDDHISM SUNDAY SCHOOL

พงษ์ชัย เพ็งศักดิ์นุสรณ์¹ และ สิรินธร ลินจินดาวงศ์²
Pongchai Pensaknusorn¹ and Sirinthorn Sinjindawong²

Received : 4 มิ.ย. 2561

Revised : 2 ส.ค. 2561

Accepted : 4 ส.ค. 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลประทานรังสฤษดิ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์สอนที่เป็นพระและฆราวาสจำนวน 21 รูป/คน ประกอบด้วย พระ 15 รูป และฆราวาส 6 คน โดยผลจากการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรพัฒนาใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร ควรเพิ่มหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อเป็นการปลูกฝังและเน้นย้ำเรื่อง คุณธรรม ศีลธรรม 2) ด้านกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร ควรจัดทัศนศึกษาร่วมกับผู้ปกครอง 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรจัดทำแผนการสอน พร้อมทั้งคู่มือการสอน ให้ผู้สอนทุกชั้น 4) ด้านสื่อการสอนและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรใช้ เทคโนโลยีมาช่วยสอนให้มากยิ่งขึ้น 5) ด้านอาคารสถานที่ ควรให้ความสำคัญกับการจัดสถานที่ให้เหมาะแก่การเรียน ปรับปรุงสถานที่ให้ทันสมัย 6) ด้านการให้การสนับสนุนนักเรียน ให้ทุนแก่เด็กเรียนดี เพิ่มความหลากหลายของอาหาร และจัดการคิวรับอาหารของนักเรียนให้เป็นระบบ

คำสำคัญ : แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม
โทรศัพท์ 08 4073 2304 อีเมล: aofpensaknusorn@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹ Graduate Student of Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, Sripatum University
Tel. +668 4073 2304 Email: aofpensaknusorn@gmail.com

² Assistant Professor Dr., Lecturer of Doctor of Philosophy Program in Educational Administration,
Sripatum University

Abstract

This research was aimed to study the guidelines for instructional development of Buddhism Sunday School, Wat Cholprathan Rangsarit by used a qualitative research. The instrument was used an in-depth interview form as to interview 21 executives and teachers, both monks and general people 15 monks and 6 general people. The research findings indicated that the guidelines on instruction development of Buddhism Sunday School should emphasize on 6 aspects as: 1) Courses: There should be an adult course provided in order to embed and highlight the issues of virtues and morality. 2) Course promotion activities: Field trips should be created through the collaboration with students' parents. 3) Instruction management: Instruction plans as well as manuals should be set for teachers at all levels. 4) Instruction media and facilities: More technologies should be applied to help the instruction. 5) Buildings: The school should give precedence to building arrangement for the instruction suitability; and to building adjustment for more modern looks. 6) Student support: Scholarships should be offered to smart students. More various kinds of food should be prepared. And food receipt among students should also be systematically arranged.

Keywords : The Guidelines for Instructional Development of Buddhism Sunday School

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา กระบวนการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักการที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดและต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดังนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอน และผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และ (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ และให้สถาบันการศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอน สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาและในการวิจัยครั้งนี้ผู้สอน ได้มีการจัดการเรียนแบบอาศัยการวิจัยเป็นฐานการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ประพจน์ อยู่สำราญ (2555) กล่าวว่า การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้วัดมีสิทธิและหน้าที่ในการจัดการศึกษา รัฐบาลควรจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เพราะในกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ทางศาสนา ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และวัดเป็นสถาบันทางสังคม ที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนมาหลายยุคหลายสมัย ให้บุคคลเกิดความรู้คู่คุณธรรมตลอดชีวิต ซึ่งปัจจุบันวัดจำนวนมากจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2560) กล่าวว่า วัดในพระพุทธศาสนามีหน้าที่หลัก คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา พระสงฆ์ช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน สั่งสอนให้คนเป็นคนดี ระบบการศึกษาสมัยใหม่และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย ทำให้คนไทยห่างไกลออกไปจากวัดมากขึ้นทุกที ทั้ง ๆ ที่วัดยังคงมีภาพของความเป็นผู้ให้อยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง นอกจากวัดจะเป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุสามเณรแล้ว ยังเป็นสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามประเพณีดั้งเดิมมาช้านานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของตะวันตก วัดหลายแห่งทั้งในเมืองหลวงและหัวเมืองได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามวิธีการสมัยใหม่ แต่เมื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนมีการขยายตัวมากขึ้น มีระดับการศึกษาสูงขึ้น และเนื้อหาวิชาที่สอนในโรงเรียนมีเรื่องราวที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระศาสนามากขึ้น วัดกับโรงเรียนก็แยกออกจากกันจนเกือบสิ้นเชิง พระสงฆ์ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาที่มากับความเจริญสมัยใหม่ ทำให้ขาดสื่อกลางในการรับรู้ร่วมกัน ความเชื่อถือของประชาชนต่อพระสงฆ์ที่เคยนับถือว่าเป็นผู้นำทางปัญญา คำแนะนำสั่งสอนของพระสงฆ์ที่เคยมีค่ายิ่งกลับแปรเปลี่ยนไป บทบาทของวัดและ พระสงฆ์ห่างเหินกับสภาพสังคมและความเจริญที่นับวันจะมีมากขึ้นทุกวัน การที่จะชักนำคนเหล่านั้น ให้เข้าหาหลักธรรมทางศาสนาที่เขายังไม่รู้นั้น เกิดเป็นความไม่เข้าใจกันมากขึ้น

โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นโรงเรียนเผยแผ่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ได้จัดตั้งขึ้นตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 เพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษ อบรม ปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “พอ.ช” โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลประทานรังสฤษฎ์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียน ให้การศึกษาอบรมประชาชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วนำมานำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน (blogspot, 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ในอดีตยังพบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ ที่สามารถทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพตามเนื้อหาวิชาของโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ตามความเหมาะสม ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากที่สุด ทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุและผลที่ทำให้ผู้วิจัยให้ความสนใจที่จะวิจัยแนวทางการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ว่า จะหาแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลประทานรังสฤษฎ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยกำหนดตัวผู้ตอบที่มีประสบการณ์ทำงาน 1 ปีขึ้นไป เพราะมีข้อมูลที่ตีลึกซึ้ง และกว้างขวางมากยิ่งขึ้น จำนวน 21 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลประทานรังสฤษฎ์ 1 รูป

1.2 พระสงฆ์ที่สอนประจำภายในโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลประทานรังสฤษฎ์ 14 รูป

1.3 ครูจิตอาสาที่สอนประจำภายในโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลประทานรังสฤษฎ์ 6 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลาวิจัย โดยเริ่มทำการวิจัยตั้งแต่ 1 มีนาคม – 21 เมษายน 2561

2. เครื่องมือในการวิจัย โดยมีการกำหนดโครงสร้างไว้ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) คือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามสำคัญไว้ล่วงหน้า เป็นประเด็นคำถามจากบริบท 5 ด้าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับรายละเอียดต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) คือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนาแบบมีเป้าหมาย ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลแบบกว้าง เพราะไม่ได้จำกัดประเด็นการสนทนา ไม่จำกัดประเด็นคำตอบ และไม่มีการกำหนดเวลาสนทนาที่แน่นอน แล้วแต่ความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในการสนทนา ในขณะนั้นแบบเป็นธรรมชาติ ในเรื่องแนวทางการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 5 ด้าน ได้แก่ 1) เป้าหมายของการจัดการศึกษาโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 2) ปัจจัยนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 3) เทคนิคกระบวนการที่ครูอาจารย์ดำเนินการอบรมสั่งสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 4) ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเป้าหมายของผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านต่าง ๆ 5) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth interview) และนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นข้อมูลบรรยาย เป็นการตรวจสอบเพื่อหาความจริงและความเที่ยง โดยใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) จากนั้น จะวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี แบบสร้างข้อสรุป แล้วผู้วิจัยได้เรียบเรียงนำเสนอข้อมูลในรูปวิธีพรรณนา (Description) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 เป้าหมายของการจัดการศึกษาโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งฝ่ายพระภิกษุ และฝ่ายฆราวาส มีความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน คือเห็นว่าเป้าหมายของการจัดการศึกษาโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น เพื่อศึกษารธรรม ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและปลูกฝังความเข้าใจ ความรักในพุทธศาสนา ให้กับเด็กนักเรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามครรลองของกรอบศีลธรรม สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นคนดีของสังคม ซึ่งสอดคล้องเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนา

วันอาทิตย์เดิมแล้ว คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ ได้จัดตั้งขึ้นมา เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียน ให้การศึกษาอบรมประชาชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามา ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วนำมาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ของการพัฒนาเพื่อให้ประเทศมีศักยภาพในการแข่งขัน และยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง และมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกบนพื้นฐาน แห่งความเป็นไทย ตัวอย่างการสนทนาเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จากผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“.....เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ธรรมนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนที่มาเรียนจะได้เป็นคนดี แล้วนำ ความรู้ที่ได้ไปใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผูกจิตใจให้เป็น คนดี โตไปเป็นคนดีของสังคม เป็นผู้ที่เปี่ยมคุณธรรมอย่างมีคุณภาพ หลักสูตรนี้เป็นการเรียนฟรีสำหรับให้เยาวชนได้เรียน พระพุทธศาสนาเพื่อจรดลงไว้ซึ่งคำสอนของพระพุทธเจ้า และเพื่อให้เข้าใจหลักคำสอนอย่างถูกต้อง เพื่อประโยชน์สุข แก่เยาวชนไทย นอกจากนี้ ยังเป็นการปลูกฝังเด็กให้มาเรียนธรรมให้มากขึ้น ให้เด็กไม่เบื่อกับการเรียน สนุกกับการเรียน ให้เด็กเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ มีความรู้ มีความสามารถ.....”

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาแบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1) ด้านหลักสูตร มีความสำคัญมากเนื่องจากโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จากเดิมนั้นมีหลักสูตรการเรียนการสอนยังไม่ชัดเจน ทำให้กำหนดทิศทางการสอนได้ไม่ดี และไม่ใช่วิธีแบบเท่าที่ควร จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลพบว่า โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ควรจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และควรเพิ่มหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อเป็นการเน้นย้ำ เรื่องคุณธรรมสำหรับผู้ใหญ่ และควรเพิ่มการเรียนการสอนในช่วงบ่าย เช่น วิชาศิลปะ ตัวอย่างการสนทนาผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“.....ควรเพิ่มหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่ขึ้นมาด้วย เพื่อเป็นการปลูกฝังและเน้นย้ำเรื่องคุณธรรม ศีลธรรม ให้กับผู้ใหญ่ด้วย นอกเหนือจากเด็ก ๆ”

“.....การทำหลักสูตรทางการเรียนการสอนให้ชัดเจน เนื่องจากความไม่ชัดเจนทำให้กำหนดทิศทางการสอนได้ไม่ดี ไม่ใช่วิธีแบบ มีการประชุมกันทุกๆเดือน สอบถามปัญหาในการเรียนการสอนของแต่ละชั้น ว่าเป็นอย่างไรบ้าง.....”

2) ด้านกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร เนื่องจากโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลประทานรังสฤษฎ์ มีกิจกรรมส่งเสริมด้านหลักสูตรยังไม่ครอบคลุมหลายด้าน ยังไม่มีการทัศนศึกษา ร่วมกับผู้ปกครอง และกิจกรรม การร่วมกันทำความสะอาดภายในวัด ซึ่งจากข้อมูลจากผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ควรมีการทัศนศึกษา ร่วมกับผู้ปกครอง การเรียนนอกสถานที่ และฝึกด้านพัฒนาสังคม เช่น การทำความสะอาดร่วมกับเพื่อน การเดินเก็บขยะภายในวัด ตัวอย่างการสนทนาผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“.....การพาเด็กไปทัศนศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ มีส่วนสำคัญในการเรียนรู้ที่ดี ในการสอนแต่ละเทอม ควรพาไปสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในทางพระพุทธศาสนา.....”

“.....ฝึกด้านพัฒนาสังคม เช่น การทำความสะอาดร่วมกับเพื่อน การเดินเก็บขยะภายในวัด.....”

3) ด้านการจัดการเรียนการสอน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ควรจัดทำแผนการสอน พร้อมทั้งคู่มือการสอน ให้ผู้สอนทุกชั้น เนื่องจากโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ยังไม่มีคู่มือการสอนที่เป็นเฉพาะ ภายในโรงเรียน อาจารย์บางคนยังไม่มีคู่มือการเรียนการสอน การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เพิ่มเวลาสอน ในวิชาเลือกให้มากขึ้น เพื่อให้สามารถสอนเนื้อหาได้ครบ และผู้สอนควรเข้าสอนให้ตรงเวลา ไม่ควรขาดสอนเนื่องจาก บุคลากรน้อย ไม่เพียงพอต่อนักเรียน ตัวอย่างการสนทนาผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“.....อยากให้โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพิ่มเวลาสอนในวิชาเลือกให้มากขึ้น เนื่องจากเวลาจำกัด ทำให้ไม่สามารถสอนเด็กได้ละเอียด.....”

“.....การเรียนแบบออกนอกห้องเรียน พาเด็กนักเรียนไปเรียนรู้นั่งสมาธิในอุโบสถ ออกแบบภาพวาด ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในแบบที่ตนเองคิดแบบอิสระ.....”

“.....ควรนำเทคนิคจากหลาย ๆ ที่มาใช้ ไม่ควรสอนแบบจำเจ ให้เด็กได้เล่นในห้องเรียนบ้าง ไม่ควรจริงจังจนเกินไป และผู้สอนต้องใจเย็น ไม่ดุเด็กนักเรียนอย่างไร้เหตุผล.....”

4) ด้านสื่อการสอนและสิ่งอำนวยความสะดวก โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ยังมีสื่อการสอนที่เป็นแบบเก่า กระดานในบางห้องเรียนยังเป็นกระดานดำ ซึ่งต้องใช้ปากกาชอล์กในการเขียน ทำให้มีเศษฝุ่นออกมาจากการใช้งานค่อนข้างมาก และยังไม่มียูทิลิตี้บอร์ดช่วยในการเรียนการสอนมากนัก ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลมีข้อเสนอแนะว่า ควรใช้แท็บเล็ตแทนกระดานดำ และควรมีการใช้งานโปรเจกเตอร์เป็นตัวช่วยในการเรียน การสอน จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างการสนทนาผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“.....ควรใช้เทคโนโลยีมาช่วยสอนให้มากยิ่งขึ้น ต้องปรับตัวให้ทันตามยุคสมัยใหม่.....”

“.....ไม่ควรใช้กระดานชอล์ก เพราะมีเศษฝุ่น ควรมีโปรเจกเตอร์ นำเสนอการสอนได้ดีกว่า.....”

“.....ใช้สื่อการสอนที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ไม่จำเจ จะทำให้นักเรียนสนใจเรียนมากยิ่งขึ้น.....”

5) ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 การจัดสถานที่ ภายในโรงเรียนที่มีมานานเลยทำให้ดูเก่า ซึ่งอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ อาจชำรุดได้ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ผู้วิจัยได้รับจากผู้ให้ข้อมูลพบว่า ควรให้ความสำคัญต่อการจัดสถานที่ให้ดูทันสมัย และควรเหมาะสมแก่การเรียน อาคารสถานที่ควรสะอาด และปลอดภัย ควรพัฒนาซ่อมแซมโต๊ะ เก้าอี้ที่ชำรุดให้สามารถใช้งานได้ ตัวอย่างสนทนา ผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“.....ควรพัฒนาด้านโต๊ะ เก้าอี้ไม่ให้ชำรุด สะอาดอยู่ตลอดเวลา.....”

6) ด้านการให้การสนับสนุนนักเรียน โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีการแจกทุนนักเรียนทุกคน ที่เข้ามาเรียน และมีการเลี้ยงอาหารกลางวันเด็กนักเรียนทุกครั้ง แต่เนื่องจากอาหารยังไม่มีหลากหลาย และมีการจัดคิว รับอาหารไม่ดีเท่าที่ควร จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ควรให้ทุนแก่เด็กนักเรียนดีให้มากขึ้น ควรเพิ่มความหลากหลาย ของอาหาร และแจกอาหารให้เป็นระเบียบขึ้น ตัวอย่างการสนทนาผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“.....เพิ่มความหลากหลายของอาหาร, จัดการคิวรับอาหารของนักเรียนให้เป็นระบบ.....”

อภิปรายผล

เป้าหมายของการจัดการศึกษาโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาธรรมะ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เสริมสร้างจิตสำนึกและปลูกฝังความเข้าใจ ความรักในพุทธศาสนา นำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ ได้อย่างถูกต้องตามครรลองของกรอบศีลธรรม สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นคนดีของสังคม ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร มากแจ้ง (2548) เรื่องรายงานการสังเคราะห์งานวิจัย รูปแบบยุทธศาสตร์ และแนวทางการบูรณาการ การศาสนากับการศึกษาของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีการจัดการศึกษาในระบบพบว่า วัดเป็นสถาบันหลักในชุมชนที่ให้การอบรมกลุ่มเกลาจิตใจ ให้ความรู้พื้นฐานจนถึงวิชาชีพ ภารกิจสำคัญของวัดก็คือ การจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และการให้การศึกษแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย ที่เรียกว่าการศึกษาสังเคราะห์ รวมทั้งการเผยแผ่ศาสนาธรรม เพื่อให้ประชาชนคนไทยเป็นบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรม และยังสอดคล้องกับ กระทรวง วัฒนธรรม (2555) ที่กล่าวไว้ว่า สังคมไทยมีพระพุทธศาสนาและวัด เป็นทุนทางสังคมและเป็นรากฐานที่สำคัญของการ พัฒนาประเทศ สามารถหล่อหลอมบุคคลให้เกิดการพัฒนาเป็นคนดี มีคุณธรรม

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตร ควรจัดทำหลักสูตรให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และควรเพิ่มหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อเป็นการเน้นย้ำเรื่องคุณธรรมสำหรับผู้ใหญ่ให้มากขึ้น ด้านกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร ควรมีการทัศนศึกษา ร่วมกับผู้ปกครอง การฝึกด้านพัฒนาสังคม เช่น การทำความสะอาด การเดินเก็บขยะภายในวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิริย ธรรมโสภณ (2554) ว่า การเรียนการสอน ควรมีการพัฒนาสถานที่บริเวณวัด ลานวัด บริเวณต้นไม้ในวัด ให้สะอาด เรียบร้อย ร่มรื่น น่าดู น่ามอง ส่งเสริมประเพณีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีการทำพิธีทำบุญตักบาตร มีกิจกรรม นุ่งสมาธิสวดมนต์ ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรจัดทำแผนการสอน พร้อมทั้งคู่มือการสอน และผู้สอนควรเข้าสอนให้ตรงเวลา ไม่ควรขาดสอน ในงานวิจัยของ ประพจ อยู่สำราญ (2555) จึงมีข้อเสนอแนะว่า กำหนดจุดหมาย แนวทาง วิธีการ และเนื้อหาสาระ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความสามารถทัศนคติและพฤติกรรมตามที่กำหนดตามสาระวิชาหลักคือ วิชาธรรมศึกษา และแทรก วิชาทักษะเพื่อการดำรงชีวิตเข้าในทุกวิชาหลัก คือ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อม ของผู้เรียนในการเข้าสู่การทำงานซึ่งมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นในโลกปัจจุบัน ด้านสื่อการสอนและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรมีการใช้งานโปรเจกเตอร์เป็นตัวช่วยในการเรียนการสอน จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนของ พระมหาวรพงษ์ วรเมธี (2544) พบว่าครูผู้สอนประสบปัญหา เรื่องสื่อการสอนมีไม่เพียงพอ ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น สไลด์ วิดิทัศน์ สื่อที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นรูปภาพ ซึ่งผู้เรียน ต้องการให้ครูใช้สื่อหลายๆ ประเภทประกอบการสอน และในงานศึกษาเกี่ยวกับผู้เรียนของ กำจัด จันทวงษ์โส (2535) จึงมีข้อเสนอแนะว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรปรับปรุงในเรื่องอุปกรณ์การสอนให้มีจำนวนมากขึ้น เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และการฝึกอบรมให้ผู้เรียนรู้จักการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง ด้านอาคารสถานที่ ควรจัดสถานที่ให้ดูทันสมัย เหมาะสมแก่การเรียน สะอาดปลอดภัย เช่นเดียวกับงานวิจัยของ และไพโรฑูรย์ รัตน์เลิศลบ (2554) ได้กล่าวว่า วัด เป็นสถาบันหลักของประชาชน เป็นที่อบรมสั่งสอนกลุ่มเกลาจิตใจ และสืบทอดพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย และการจัดสภาพแวดล้อมของวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ โดยวัดจะต้อง “สะอาดสงบ สว่าง และสร้างความสุข” ให้กับประชาชนได้ ส่วนด้านให้การสนับสนุนนักเรียน ควรเพิ่มให้ทุนแก่เด็กเรียนดีให้มากขึ้น เพราะมีส่วนทำให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียน การเพิ่มความหลากหลายของอาหารและแจกออาหารให้เป็นระเบียบขึ้น โดยแนวทาง

พัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จะทำให้มีความน่าสนใจในการที่เด็กและเยาวชนจะเข้ามาเรียนรู้หลักธรรมต่าง ๆ และได้มอบประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้อย่างมีคุณภาพคู่กับสังคมไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 ผู้บริหารควรนำไปส่งเสริม และพัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาธรรมะ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เสริมสร้างจิตสำนึกและปลูกฝังความเข้าใจ ความรักในพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น
- 1.2 ผู้บริหารควรพิจารณาจัดให้มีการทัศนศึกษา ร่วมกับผู้ปกครอง และการฝึกด้านพัฒนาสังคมของนักเรียนที่เข้ามาเรียน เพื่อสร้างพื้นฐานการอยู่ร่วมกันในสังคม
- 1.3 ควรเสนอแนะให้ครูจัดทำแผนการสอน พร้อมทั้งคู่มือการสอน และมีการดูแลผู้สอนควรเข้าสอนให้ตรงเวลา และไม่ควรขาดสอนหากไม่จำเป็น
- 1.4 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการดูแลอาคาร สถานที่ โต๊ะเรียน และกระดานดำ ให้มีคุณภาพพร้อมใช้งาน และปรับปรุงให้ทันสมัยมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัย โดยรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หลาย ๆ สถานที่ และทำการสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อหาประเด็นในการพัฒนาต่อยอด
- 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำไปสู่การหาแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากยิ่งขึ้น
- 2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยในด้านต่าง ๆ ให้กว้างมากยิ่งขึ้น เช่น การศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในสังกัดวัดในเขตอื่น ๆ และวิเคราะห์หาจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2555). *แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์* ปีงบประมาณ 2555. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กำจัด จันทวงษ์โส. 2535. *การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนหลักสูตรระดับชั้นสูงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ประพจน์ อยู่สำราญ. (2555). *การศึกษารูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ:

- มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
พระราชวรมณี (ประยูรย์ ปยุตโต). (2560). *บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน หนังสือชุดหลักธรรม
เฉลิมพระเกียรติ เล่ม 54/60*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระครูวิริยธรรมโสภณ (บุญมาก ยสโพล). 2554. *รายงานผลการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหาร ศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ 18 ภาคคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- พระมหาวรพงษ์ วรเมธี (บุญปิ่น). 2544. *ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียน
สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ รัตน์เลิศศิลป์. (2554). *รายงานผลการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
18 ภาคคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2548), *รูปแบบ ยุทธศาสตร์ และแนวทางการบูรณาการ การศานากับการศึกษาของวัด
ในพระพุทธศาสนา: กรณีการจัดการศึกษาในระบบ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.ที.พี. คอมมิวนิเคชั่น.
blogspot.com. (2561), *ประวัติวัดชลประทานรังสฤษฎ์ (พระอารามหลวง)*. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2561
จาก http://panidhanaofpannananda.blogspot.com/2012/05/blog-post_27.html